

Posvet Slovanski fokus tokrat za knjižničarje: Pomen zahodnoslovanske literature za naš prostor, srečanje moderatorjev bralnih klubov in nekaj tudi o Jurčičevem letu

Zapisnik: Ksenija Medved
Korektura: Tatjana Jamnik

V Slovanski knjižnici smo na strokovnem posvetu Slovanski fokus razpravljali o pomenu zahodnoslovanske književnosti za naš prostor in se srečali z mentorji bralnih klubov, ki smo jih izobraževali vse leto.

Uvod

Sredi septembra se je v Slovanski knjižnici odvil strokovni posvet Slovanski fokus za knjižničarje, ki mu je sledilo srečanje moderatorjev bralnih klubov. Na izobraževanju smo se posvetili bogati literarni tradiciji zahodnoslovanskih dežel – Češke, Poljske in Slovaške.

Zbrane so na začetku pozdravili direktor Slovenske knjižnice Tomaž Miško, predstojnica Oddelka za slavistiko Špela Sevšek Šramel ter vodja založbe KUD Police Dubove in članica Društva slovenskih književnih prevajalcev Tatjana Jamnik, ki so poudarili pomen takih srečanj. Zaradi usmerjenosti Slovencev na Zahod je izredno kakovostna slovanska literatura v našem prostoru pogosto po krivici spregledana, a na srečo zlasti po zaslugi manjših založb polagoma vendarle pridobiva pozornost bralnih klubov oz. zahtevnih bralcev.

O zahodnoslovanskih književnostih spregovorile strokovnjakinje – bohemistke, polonistke in slovakistke, ki kot univerzitetne predavateljice, književne prevajalke in urednice skrbijo za to, da dela, izvorno napisana v različnih slovanskih jezikih, lahko prebiramo tudi v slovenščini.

O moči prevajalcev in knjižničarjev pri svetovalnem delu

V prvem predavanju je pod luč slovenskih razmer tri knjige postavila Alojzija Zupan Sosič, redna profesorica za slovensko književnost na Oddelku za slovenistiko FF UL. Predstavila je romane Aleksandre Berkove *Temna ljubezen*, Anne Bolave *V temo* in Huberta Klimko-Dobrzanieckega *Islandski triptih*, ki mdr. obravnavajo teme nerazrešenih vzorcev medčloveških odnosov, odtujenosti in razčlovečenja. Pri tem je izpostavila kriterije, s katerimi je mogoče meriti kakovost obravnavanih in drugih knjižnih del.

Prvi kriterij ocenjuje, koliko gre za **razdiralno ustvarjalnost**, torej za nov, inovativen odnos do stereotipov, nepredvidljivost, neshematičnost, izognitev redundanci, simplifikaciji, patetični sentimentalnosti in monotoniji pa tudi zgolj »privlačni zgodbi«.

Drugi kriterij je **univerzalnost zgodbe**, pri čemer opazujemo, ali zgodba presega časovne in prostorske meje, ali ima vrednost za več tipov bralcev, posebno sporočilnost in seveda da se izogne didaktičnemu moraliziranju (žugajočemu prstu).

Tretji kriterij je **večpomenskost**. Kvalitetna literatura ima odprto strukturo in sporočilo kot tudi razmerje med liki in dogodki ter zaključek. Kakovost prepoznamo po figurativnosti, zgoščenem jeziku, specifičnem stilu, izognitvi črno-beli karakterizaciji, statični imaginaciji in naivni idealizaciji.

Četrti kriterij je **avtoreferencialnost**, ki vključuje lastne izkušnje, samonanašalnost na tradicijo ustvarjanja, navezovanje na razna besedila in zgodovinske izkušnje.

Peti kriterij pa je **fikijskost**, tj. povezava med faktom in fikcijo, redukcija realističnega naštevanja ali zgolj objektivnega nizanja v posebno (fikijsko) strukturo, ustvarjanje možnega sveta.

Alojzija Zupan Sosič je svoje misli strnila v prepričanje, da se je treba ogibati lažnemu egalitirizmu. Niso vsi romani dobri, zato je vrednotenje nujno. Tudi bralcev ne smemo vnaprej »obsoditi«, češ da določenih knjig ne bodo razumeli. Prevajalci, knjižničarji in učitelji se moramo zavedati, da imamo pri svetovalnem delu v rokah veliko moč.

Sodobne češke avtorice si upajo obravnavati travme polpretekle zgodovine

Jana Šnytova, predavateljica češke književnosti na Oddelku za slavistiko FF UL, je v svojem prispevku premišljala o zgodovini 20. stoletja v romanih sodobnih čeških avtoric.

Zlasti mlade avtorice v konfrontaciji s starejšimi zapisi polpretekle zgodovine brez dlake na jeziku jemljejo pod drobnogled travme, povezane z odnosom med Čehi in Nemci po drugi svetovni vojni (Radka Denemarková: *Denar od Hitlerja* in Jakuba Katalpa: *Nemci*), obdobje normalizacije (Irena Dousková: *Ponosni smoker*) in refleksijo zgodovine židovskega prebivalstva na Češkem (Alena Mornštajnová: *Hana*).

Ekolingvistično branje sodobnih čeških avtoric

Tatjana Jamnik, književna prevajalke, lektorica, učiteljica slovenščine kot tujega jezika, urednica in vodja založbe KUD Police Dubove, nam je predstavila uporabo ekolingvistike pri branju čeških avtoric kot so Alexandra Berková, Radka Denemarková, Ivana Myšková in Anna Bolavá. Ekolingvistika je jezikovna smer, ki analizira, kako se v jeziku odraža človekov odnos do okolja oz. njegova interakcija s svetom okoli sebe. Ob konvencionalnem stavku *Krava daje mleko* se ekolingvist npr. vpraša, ali ga res daje prostovoljno. Spomnila je tudi na pomembna znanja o procesih branja iz priročnikov Mete Grosman. Ta nas uči, da je

poglobljeno beremo le, če smo pozorni na različne sloje besedila in kadar že med branjem razmišljamo o različnih aspektih besedila.

Predlogi za mladinsko branje

Špela Sevšek Šramel, prevajalka in predavateljica na Oddelku za slavistiko FF UL, nam je predstavila slovaško mladinsko prozo, od problemske literature do pravljic. V uvodu nas je spomnila na našo mladost, nekakšen zgodovinski pregled prevedenih del v preteklosti, kjer seveda kraljuje *Edinka* Klare Jarunkove. Od sodobnih avtorjev nam je predlagala obravnave knjig Dušana Mitane *Pasji dnevi*, mladinski roman v dveh delih, ki ga študenti menda naravnost obožujejo, roman o odraščanju v Bratislavi Juraja Šabeste *Pes pa v smeh*, za najmlajše pa slikanico Marka Vadasa *Na begu*. Za delo z dijaki je v pogovoru predlagala še roman Jane Beňove *Café Hiena* in dve po krivici spregledani knjigi: slovaške humoreske *Pozitivci* in *Jajčka vseh velikosti*, ki sta obe izšli v založbi JSKD.

O slovaški kratki prozi

Diana Pungeršič, književna prevajalka iz slovaščine in češčine, literarna kritičarka in moderatorka, je predstavila prav ta dela, hkrati pa razbijala mit o tem, da so kratki teksti manj kakovostni. Poudarila je, da je kratka proza lakmusov papir kakovosti, navadno so pisci kratkih zgodb tudi sicer izdelani avtorji. Opozorila nas je npr. na dela Jana Johanidesa *Intima*. Večkrat je poudarila, da moramo preveriti, kdo je prevajalec in založba in se odločati za njihove kakovostne izbore in prevode.

O sodobnih poljskih pisateljicah

Lidija Rezončnik, docentka za poljsko književnost na Oddelku za slavistiko FF UL, ki se ukvarja predvsem s sodobno poljsko književnost, nam je prav to približala s predstavitvijo razstave ustvarjalnosti sodobnih poljskih pisateljic z naslovom *Pozorna pripovedovalka – sodobne poljske avtorice v slovenskih prevodih*, ki jo je pripravila katedra za polonistiko v sodelovanju s Slovansko knjižnico in Veleposlaništvom republike Poljske v Ljubljani. Virtualni sprehod po razstavi si lahko ogledate na povezavi <https://youtu.be/Vft349dZKOA>.

Jana Unuk, prevajalka poljske, bosanske, srbske in angleške književnosti je predstavila roman *Jakobove bukve* poljske Nobelove nagrajenke Olge Tokarczuk.

Okrogla miza o bogatem izročilu zahodnoslovanskih književnosti

O tem, kakšen pomen imajo zahodnoslovanske književnosti za slovenske bralce, so živo razpravljali slovakist Andrej Rozman, pisatelj Iztok Osojnik in prevajalka Diana Pungeršič. Zahodnoslovanske književnosti imajo zelo dolgo in bogato tradicijo, pa vendar njihova prisotnost v slovenskem prostoru po drugi svetovni vojni, zlasti po resoluciji Informbiroja (1948) nikakor ni bila samoumevna. Rozman in Osojnik sta v okviru Vilenice in Slovanskega foruma okrepila povezovanje srednjeevropskih dežel na področju literature, slišali smo tudi nekaj anekdot. Poudarila sta, da ne smemo pozabiti na skupne korenine, ne nazadnje nas je Slovence z zahodnimi Slovani več stoletij povezovala avstro-ogrska monarhija pa tudi panslovanska ideja. Osojnik je poudaril, da je literatura zahodno-evropskega prostora ta hip bolj analitična, za razliko od južnoslovanskih književnosti, ki se opirajo na mitično tradicijo. S poslušalci smo ugotovili, da je zahodnoslovanska literatura v našem šolskem sistemu premalo prisotna, zato o njej ne vemo skorajda nič. Analitičnost in način pisanja vodilnih avtorjev je Osojnik opisal kot svet ali vesolje, ki ga je prepoznal za svojega. Skupni svet, ki ga delimo z zahodnoslovanskimi literaturami, smo Slovenci očitno potlačili. Prav tako je poudaril, da smo na porazno politično situacijo in zgrešeno knjižno politiko instiktivno že odgovorili z množičnim ustanavljanjem bralnih klubov, ki danes opravljajo podobno vlogo, kot so jo v 19. stoletju čitalnice.

Jurčičevo leto kot opomnik na čase, ki so tako podobni današnjim

Sama sem k razpravi prispevala tako, da sem knjižničarjem predstavila in jih opozorila na letošnje Jurčičevo leto, saj se, glede na Jurčičeva prepričanja in delovanje, res vračamo v 19. stoletje, ko smo se borili za jezik, državo, za enotnost, narod, za spravo, predvsem pa za duševno in duhovno zdravje. Jurčič je izjemno poudarjal, da se moramo vrniti k literarnemu delu – le to nas za razliko od politike res lahko vrne k sebi, k temeljem, ko je začelo iti narobe. Knjižničarje sem pozvala in jih še pozivam, da naj Jurčičevo leto izkoristijo najmanj za citiranje Jurčiča. Zelo vas bo nagovoril. Kot aktivna bralka slovanske literature (in vnašalka na portal *Dobre knjige*) sem se strinjala z Osojnikovo oceno, da si s češkimi, poljskimi in slovaškimi avtorji delimo skupno veselje, čeprav je očitno, da so »pred nami«. Analitično pisanje zahteva pogum, ki ga pri mnogih Slovencih pogrešam. Priznati si moramo svoje travme se vanje poglobiti, jih analizirati, o njih glasno govoriti, razumeti in si jih prizadevati preseči. Vsi (še posebej Slovenci) bi morali v tem trenutku brati tako literaturo, kot so denimo Berková, Denemarková, Bolavá ali Franczak, če si želimo duševnega miru in zdravja. Več gradiva o Jurčiču je tukaj <https://www.gro.sik.si/jurcicevo-leto-2021/>.

Srečanje z mentorji bralnih klubov

V popoldanskem času smo se prisotne predstavnice, sicer širše skupine Zavezništva za dvig bralne kulture, ki soustvarja tudi izobraževanja za moderatorje bralnih klubov, Tatjana Jamnik, Nuša Komplet Peperko in sama, udeležile srečanja z moderatorji bralnih klubov. Na šest srečanj webinarjev v letih 2020–2021 se je prijavilo kar 120 slušateljev, tokrat smo se prvič srečali na seminarju v živo. Prisotni smo se pogovarjali o tem, kako odgovoriti na pojav ugrabljenosti pozornosti, pridobivati nove člane, kaj brati, kako brati, »stati inu obstati«. V pozitivnem vzdušju smo srečanje končali že proti večeru in tako se je v veselju še nekaj premaknilo 😊